

Тэксты тэставага задання <https://forms.gle/vd6teeN6UR7Yu36n7>

👉 Вам трэба агучыць адзін з тэкстаў на ваш выбар.

Андрэй Мрый «Запіскі Самсона Самасуя»

Я скажу ўсім, хто гэтага пачаў-бы дамагацца, што я – сучасны чалавек. Маё імя Самсон Самасуй.

Я з мужыкоў.

Мой бацька, дзед, прадзед, прапрадзед, прапрапра... і г.д. усе былі мужыкамі. Я надзвычайна гарды тым, што маю мужыцкі твар і асабліва нос у форме бульбы. У залежнасці ад гэтага і розум мой ёсць розум выразна мужыцкі. Мне могуць сказаць, што няма такой катэгорыі, як мужыцкі розум, а я скажу, што ў мяне толькі такі і ёсць.

Далей сьмела ўсім заяўляю, што бацька мой ня кулак. Даю фактычную даведку.

Дзьве каровы, конь, жаробка, сьвіньня, здаецца, 4 ці 7 прадстаўніц курынага роду, хата з трыма вакешкамі, ды яшчэ рознае не стандартызаванае хаўбосьце. Такім чынам, па эканамічнай адзнацы майго бацьку ніяк нельга залічыць да ганебнага стану кулакоў. А з пункту гледжання ідэялёгіі, дык ня ведаю, як зарэгістраваць яго. Хто можа аб гэтым упэўнена сказаць, калі, як кажа мой прыяцель, філёзаф Торба, забытана чалавечае жыццё, і няма ў ім строга акрэсленай наменклатуры.

Другі мой прыяцель, настаўнік Цыба, сказаў мне, што мой бацька, магчыма, і ёсць кулак, бо пытаньне аб прыналежнасці да гэтага заалягічнага тыпу вырашаецца часта ня лікам кароў ці коняй, а настроем і экспляатарскай чыннасцю. Вось гэта як у сук улеплена.

Пра сябе скажу, што іншы раз я вельмі абураны ангельскімі імперыялістамі, здаецца, горла ім перарэзаў бы, а ў другі раз салодка мару аб прынадах буржуазнага жыцця. Так салодка мару, што пасья і самому сорамна робіцца. Нават чырванею. Мой лепшы сябра, настаўнік Мамон, жартуючы кажа:

– У цябе ўсё мужыцкае, а пуза панскае!

«І праўда!» – думаю я і хачу высветліць прычыны гэтага. Знаходжу толькі адно тлумачэнне для гэтай дыспрапорцыі: прырода вядзе гандаль з маім целам – яна дае мне сыр, масла, хлеб, розныя іншыя карысныя й некарысныя фэрменты (ня ведаю, ці можна так гаварыць: у мяне нейкі пал да чужаземшчыны). У замену за гэта прырода адбірае ад мяне зусім нявартыя для мяне рэчы, за якія ніхто і шэляга ня дасьць. І вось гэты гандаль з прыродай выклікае ў мяне такую прэстую рознастайнасць маіх настрояў, эмоцыяў, хаценьняў, жаданняў, перажыванняў.

Адна ня вельмі разумная жанчына, якую я аднойчы ў вочы назваў індыйскім просам дурро, атэставала мяне, як дэклісаванага мешчаніна. Зразумела, гэта зусім ня так. Гэта назва выклікана помстай за маю досыць удалую атэстацыю. Праўда, памянёны філёзаф Торба адзначыў мяне, як клясава нявытрыманага байца, сказаў

мене, што я неўраўнаважаны (а ён ураўнаважаны?) чалавек. Няхай сабе так. Скажу толькі, што я сам лічу сябе сучасным і здавальняюча-разумным чалавекам, хоць павінен зь вялікай неахвотай памянуць пра шапялёўскіх яўрэяў, якія пад нос завуць мяне «мішугэнэ». І гэта ня гледзячы на тое, што я ў райвыканкоме ў сваіх руках трымаю важныя спрунжыны культуры і ведаю, што раблю!

Пра мінулае маўчу.

Скажу толькі: я бывалы чалавек.

Мяне матка часта ўпікае:

– Трынку, валынку, сьвету палавінку аб'ездзіў, сьвет абкалаціў, ды сюды вараціў!

Некалькі разоў сядзеў я пад арыштам і карміў сваёй чырвонай кроўю блох ды іншых шасьцікрылых і шасьціногіх херувімаў і сарахвімаў. Ды і не магло быць інакш з маім тэмпэрамантам.

Спамяну пра адзін выпадак.

У 20 годзе я быў прадагэнтам. Прыяжджаю ў Гомель, і на кожным кроку мне анкеты запаўняць даюць. Хто мой бацька, хто мая матка, што яны рабілі да рэвалюцыі і пасля яе, ці была ў мяне маёмасць, і калі была, дык куды яна дзелася? Да 300 запытаньняў было ў той анкеце, якую падсунулі мне ў заездным доме №3. На мяне ўсьсеў д'ябал нейкі. Думаю: дай-жа я пажартую зь імі, пагляджу, што зь іх будзе.

Пішу: да рэвалюцыі быў буйным земляўласьнікам, меў 300 000 акраў чарназёму, быў сакратаром пасольства ў Лёндане. І шмат яшчэ чаго нахлусіў.

Яны, галубчыкі, і сцапалі мяне. Пасадзілі ў блыхарню і трымалі там, пакуль добра высьветлілі, што я ніякім буйным земляўласьнікам ня быў.

Выпусьцілі мяне, але кар'ера мая была сапсавана, і я доўга ня мог знайсці сабе месца, якое адпавядала-б маім здольнасьцям. Праз год я знайшоў сабе пасаду, і пра гэта будуць гаварыць мае запіскі.

Цяпер-жа скажу, чаму я сеў за стол і пачаў пісаць.

Яшчэ тры гады назад я неяк напісаў у газету карэспандэнцыю аб выбрыках старшыні каапэратыву і прачытаў яе асобе, якая для мяне даражэй за ўсё на сьвеце. І яна сказала мне:

– Пішы, пішы! Зь цябе можа і выпішацца што!

Гэтыя словы, як маланкай, спалілі мяне. Як вар'ят, хадзіў я па пакою і мармытаў сабе гэтыя словы:

– Пішы, пішы! Можа што і выпішацца!

Цяпер я і пішу.

Але я не паперапсуй, пішу зусім не для таго, каб бачылі ўсе напісанае мною. Розум мой даўно прайшоў эмбрыёнальную стадыю разьвіцьця і я добра ведаю, якое вялікае значэньне маюць дробязі ў жыцьці. У маім цяперашнім пакоі я павесіў на сьцяне плякат із словамі аднаго вучонага, які сказаў:

– Каб мы ведалі ўсе дробязі жыцьця якой-небудзь казюлькі, мы шмат якіх памылак маглі-б не зрабіць!

Вось я і пішу свае запіскі. У іх буду гаварыць аб дробязях свайго жыцьця: як я з бацькам пасварыўся, як паехаў я шукаць свайго шчасьця, як хацеў там пашырыць сваё фізычнае я і як з гэтага нічога ня вышла.

Сам я не надаю ўсяму гэтаму вялікага значэньня. У сусьветных маштабы ня веру.

Але мой сябра, настаўнік Мамон, каторы ўвесь час штурхае мяне на шлях славы, кажа мне, як Мэфістофэль:

– Твае мэмуары будуць перакладзены ня нямецкую, ангельскую, французскую і нават готэнтэцкую мову! Каб я меў час і здольнасьць, я зараз пачаў-бы перакладаць на гэтыя 4 мовы.

Заўважце што ў настаўніка Мамона ёсьць вельмі складаныя абавязкі мужа, бацькі, сына, загадчыка, рэвізора 7 устаноў і прамойцы на ўсіх пасяджэньнях і нарадах. Калі ён гаворыць так, значыцца мае запіскі маюць значэньне, якое выходзіць за межы маёй асобы.

Гэта мне паддае жару, і ў поўнай сьвядомасьці цьвёрдай памяці я пачынаю свае запіскі.

Антуан дэ Сэнт-Экзюпэры «Планета людзей»

Гэта было ў 1926 годзе. Я паступіў тады пілотам на авіялінію кампаніі «Латэкаэр», якая яшчэ да «Аэрапасталі» і «Эр-Франс» наладзіла сувязь паміж Тулузай і Дакарам. Там я асвойваў сваё рамяство. Разам з іншымі таварышамі я праходзіў падрыхтоўчы курс, абавязковы для ўсіх навічкоў, перш чым мець гонар вадзіць паштовы самалёт. Пробныя палёты, перагоны Тулуза – Пэрпіньян, нудлівыя ўрокі навігацыі ў кутку ледзянога ангара. Мы жылі ў боязі прад невядомымі нам гарамі Гішпаніі і ў глыбокай павазе да «старых».

Мы сустракаліся з імі, «старымі», у рэстаране, – засяроджаныя, нейкія недаступныя, яны даволі звысоку давалі нам свае парады. І калі нехта з іх, па вяртанні з Алікантэ ці Касабланкі, у скуранцы, мокрай ад дажджу, са спазненнем далучаўся да нас, а нехта з нас нясмела цікавіўся, як прайшоў палёт, яго скупыя адказы і слота на дварэ стваралі ў нашым ўяўленьні цэлы казачны свет, поўны пастак, сілоў, неспадзяваных скал і завіхрэньняў такой сілы, што маглі б вырваць з каранем кедры.

Чорныя драконы сцераглі доступ на ўзвышшы, вогненныя кароны ўвенчвалі кратэры. Яны, «старыя», умела падтрымлівалі нашу пашаноту. Але потым нехта з іх не вяртаўся, і жывым заставалася вечна шанаваць іх памяць.

Помню, як вярнуўся Бюры, які пазней разбіўся ў Карб'ерах. Бывалы лётчык сеў паміж нас і моўчкі, усё яшчэ стомлена горбячыся, стаў нетаропка есці. Быў вечар аднаго з тых слотных дзён, калі неба гніе па ўсім маршруце авіялініі і лётчыку мроіцца, што ўсе горы куляюцца ў твані, як гарматы на палубе колішніх паруснікаў, калі лопнуць прымацаванні. Я паглядзеў на Бюры, пракаўтнуў камяк у горле і нарэшце асмеліўся запытацца, ці цяжкі быў палёт. Бюры не азваўся, засяроджаны, схілены над талеркай. На борце адкрытых самалётаў у кепскае надвор'е лётчыкі, каб лепей бачыць, высоўваюцца па-за ветравое шкло, і поўхі ветру яшчэ доўга потым свішчуць у вушах. Але вось, здаецца, Бюры пачуў мяне, падняў галаву, схамянуўся і нечакана хораша засмяяўся. І гэты смех, гэты кароткі смех, які азарыў ягоную стому, прывёў мяне ў захапленне. Ён ні слова не сказаў пра сваю перамогу, апусціў галаву і моўчкі зноў запрацаваў сківіцамі. Але ў прыцемку рэстарана, сярод дробных службоўцаў, якія аднаўлялі тут свае сілы пасля нікчэмных дзённых турбот, гэты таварыш з цяжкімі плячыма падаўся мне дзівосна годным: з-пад тоўстай кары праглянуў анёл, які перамог дракона.

І вось, нарэшце, настаў вечар, калі мяне паклікалі да дырэктара. Ён коратка сказаў:

– Заўтра вы ляціце.

Я стаяў і чакаў, калі ён дазволіць мне выйсці. Але, памаўчаўшы, ён дадаў:

– Інструкцыі добра ведаеце?

У той час маторы былі далёка не такія надзейныя, як цяперашнія. Часта яны знянацку, без усялякага папярэджання аглушалі нас страшэнным грукатам растрэшчанага посуду. І тады даеш штурвал ад сябе, каб скіраваць самалёт уніз, да скалістай гары Гішпаніі, якая зусім не абяцае прытулку. «Калі матор сапсуецца ў гэтых мясцінах, – разважалі мы, – то самалёта, як бы ты ні намагаўся, ужо не ўратуеш». Але самалёт можна замяніць. Сама галоўнае было не ўрэзацца ў скалу. І нам пад пагрозай сама суровага пакарання забаранялася ляцець у гарыстых зонах вышэй хмар. У выпадку аварыі лётчык, ныраючы ў бялёсую кудзелю, саслепу можа натаўкнуцца на якую-небудзь горную вяршыню.

Вось чаму ў той вечар нетаропкі голас яшчэ раз нагадаў мне прадпісанне:

– Гэта вельмі шыкоўна – ляцець па кампасу ў Гішпаніі па-над суцэльнай воблачнасцю, гэта так элегантна, але...

І яшчэ павольней:

– Але памятайце: пад суцэльнай воблачнасцю – вечнасць...

Дэса Мук

«Абалдзець якія ідэальныя»

Мы ідэальныя, калі нараджаемся. Так кажуць нашыя бацькі, калі, пачырванелыя, схіляюцца над калыскай, прыдуркавата касавурацца на нас, а спіна капае нам на коўдрачку.

– Гляньце, ці ж гэта не ідэал?! – буркуюць яны. – Гэтыя пальчыкі, а носік, а вочкі!.. Найчысцейшы ідэал!

З гадамі гэтая ідэальнасць выпарыцца, быццам яе ніколі не было. Сёння ўжо няма і следу тых шчаслівых ідыётаў над калыскай. Цяпер толькі чуеш: «І адкуль толькі ўзяўся гэты чортаў шкоднік? Ва ўсім свеце такога жаху няма!»

І ты не можаш уцяміць, чаму цяпер усё раптам перавярнулася – бо гэта ж ты, самы сапраўдны, стары добры ідэал з той калыскі.

Так, гэта непрыемныя загадкі, праз якія я пакутавала ўсё дзяцінства. Адкуль гэтыя перамены? Чаму, скажам, сваякі раптам перасталі клікаць нас у госці, нібыта мае вясёлыя гульні ў заапарк з іх пабелкай і новымі шпалерамі былі нечым празмерным? Чаму мае бацькі заўсёды так нерваваліся, калі яшчэ да канца абеду мусілі выцягнуць мяне з рэстарана? І чаму яны не перастралялі суседзяў, калі тыя патрабавалі, каб мы перасяліліся на іншы кантынент?

Усё крышачку прасвятлілася для мяне толькі на парозе сталасці. Мы з сяброўкай упершыню паехалі на канікулы ў гатэль. Нам было так цудоўна, так цудоўна, што мы забылі своечасова вызваліць пакой. І калі ўвечары ў добрым настроі туды вярнуліся, нас ужо чакала вахцёрка. З чырвоным як бурак тварам, яна зашыпела, каб мы тут жа вызвалілі пакой, бо новыя госці не могуць у яго засяліцца. Пасля яна панеслася назад на вахту. З крыкам я рынулася за ёй.

– ШТО-О-О-О?! Што ты пра сябе думаеш, карова ты недакормленая?! Мяне ніхто не выкіне прэч! Я патрабую дырэктара!

Не памятаю, што яна адказала. Аднак тады па калідоры гатэля лёталі вазоны, люстры падалі са столі, і па ўсім беразе чуўся наш рык уперамешку з завываннем паліцэйскай сірэны. Мая сяброўка, якая ўвесь час сціпла стаяла ўбаку і намагалася ўхіляцца ад папальнічак, што лёталі вакол, у момант зацішша міла прамовіла:

– Калі ласка, прабачце нам, шаноўная спадарыня вахцёрка. Мая сяброўка крыху нервовая і... Ведаеце, мы гэта незнарок, у вас тут так добра, што мы забылі пра ўсё. Нам вельмі шкада, што так атрымалася.

Я ўжо хацела бурна ўзбунтавацца, але мяне спыніла перамена на абадраным твары вахцёркі. З-пад ускудлачаных валасоў пракралася самая мілая і шчырая ўсмешка ў свеце

– Праўда? Але ж мне і падалося, што вы незнарок. І вы, нябога, такая нервовая...

Яна кінулася мне на шыю, пачала абдымаць са слязьмі на вачах, і, чорт вазьмі, у мяне на вачах з'явіліся адна ці дзве слязінкі.

Святлана Макаравіч «Сапрамышка»

Яна ішла ўсё хутчэй, а боль рабіўся ўсё больш нясцерпным, і ўрэшце яна ўжо амаль бегла. А калі ад хуткай хады арэхі пачалі грукатаць, яна сапраўды пабегла – і бегла ды імчала, як можа бегчы і імчаць толькі мышка, якой хочацца як мага хутчэй паснедаць.

Але хто гэта тут? Зірніце на яго: заяц сядзіць пад кустом, вялізны шэры заяц з агромністымі шэрымі вачыма. Сапра спынілася і пачала:

– Ты, заяц, ведаеш, што...

– Не ведаю што, – незадаволена сказаў заяц, – і мяне гэта не цікавіць.

У мышкі крыху апусціўся нос, але яна яшчэ раз паспрабавала:

– А ці не мог бы ты зрабіць мне адну паслугу...

– Не мог бы, – сказаў заяц, – я нікому не мог бы зрабіць паслугу. Пакінь мяне ў спакоі, мне зуб баліць.

– Вось яно што, – са спачуваннем сказала Сапра, – гэта дрэнна. І ў мяне такія ж праблемы. Сёння раніцай, калі я хацела паснедаць, ведаеш...

– Не, не ведаю, – сказаў заяц, – і мяне гэта не цікавіць. Пакуль!

Ён павярнуўся да яе спінай, і відаць было, што ён зусім не хоча размаўляць.

– Ну пакуль, – пакрыўджана сказала мышка і рушыла наперад. Яна ішла, трымаючыся за мордачку, і ад часу да часу ціха енчыла – крыху ад болю, крыху ад голаду і крыху ад крыўды.

Пад вялікай сасной сядзела вавёрка і вастрыла кіпцюры аб шурпатую кару. Гэтая справа настолькі захапіла яе, што яна нават не адчула, як мышка Сапра пацягнула яе за хвост. І толькі калі мышка пацягнула мацней, вавёрка імгненна павярнулася і закрычала:

– Што такое?! Мой хвост не грамадская ўласнасць!

– Ну не злуйся! – ветліва сказала Сапра.

– Я сама ведаю, калі мне злавацца, а калі не, – сказала вавёрка, – пакінь мой хвост у спакоі. У цябе свой ёсць.

Яна павярнулася да мышкі спінай і зноў пачала вастрыць кіпцюры.

– Я хацела цябе папрасіць... – няўпэўненая замармытала мышка.

– Ну, цудоўна. І пра што? – забурчала вавёрка.

– Ці не магла б ты для мяне разгрызці арэх? Бо мне баліць зуб, ну, ведаеш, я яго зламала.

– Арэх?

– Зуб! Замест арэха зламаўся зуб!

Вавёрка крыху падумала, а потым прыхільна прамовіла:

– Дык я з радасцю. З найвялікшай радасцю! Ну, давай сюды арэх, калі ты толькі сама не хочаш!

Сапра дастала пахі арэх і дала яго вавёрцы. Вавёрка ўзяла арэх у лапку, з агеньчыкам у вачах паглядзела на яго і згрызла – хрусць, хрусць. Потым выплюнула шкарлупіну, аблізнулася і сказала:

– Шчыра дзякую! Мо ў цябе яшчэ ёсць?